

כה ע"ב-כו ע"ב. הנאה בעל כורחו

הגמרא עוסקת בהנאה הבאה לאדם "בעל כורחו", האדם עסוק בדבר המותר וממילא מגיע לו הנאה מאיסור, כדו' ההולך סמוך לבית ע"ז ונהנה בעל כורחו מריחה של קטורת ע"ז. יש שני עניינים במעשהו, האם: א. אפשר ואי אפשר – האם יכול לבחור ללכת בדרך אחרת, או אין דרך אחרת מלבד הדרך ליד בית הע"ז. ב. מכיוון ולא מכיוון – האם בשעה שהולך לבסוף בדרך, מתכוון ליהנות מהרית, או לא מתכוון ליהנות. מחלוקת דומה הינה של רבי שמעון ורבי יהודה (שבת כב ע"א. ביצה כג ע"ב) בגורר חפצים שעושים חריץ בקרקע, לרבי יהודה "דבר שאינו מתכוון אסור" ולכן אף שאינו מתכוון לעשות חריץ – מתחייב עליו משום חורש, ובעתו של רבי שמעון "דבר שאינו מתכוון מותר" נחלקו האמוראים. לאביי התיר רבי שמעון חריץ אפילו בכלים קטנים שיכול להרימם מלכתחילה כדי לא לעשות חריץ, ולרבא דווקא במקום שהכלים כבדים ואינו יכול להגביהם התיר רבי שמעון, אך בכלים קטנים – מודה רבי שמעון שחייב (כי תחילתו "בפשיעה", שיכל להרימם). הגמרא מביאה את 4 המקרים האפשריים, ומח' האמוראים בדעת אחד מהתנאים באחת מהאפשרויות. ולאחר מכן מביאה לישנא נוספת ומח' דומה. הגמרא מקשה שתי קושיות לאביי אליבא הלישנא השנייה, סוטה מהנושא לדיון בדעתו של רבי שמעון בדין מעילה בקול מראה וריח (בבית המקדש), וחוזרת פעמיים לנסות להוכיח את שיטת רבא אליבא הלישנא השנייה, ולבסוף מביאה סתירה לרבא אליבא הלישנא הראשונה.

אי אפשר ולא מתכוון	אי אפשר ומתכוון (חביב לו ליהנות)	אפשר (לבחור דרך אחרת) ולא מתכוון	אפשר ומתכוון	אביי	א
מותר שתי סיבות (להתיר)	אסור	רבי שמעון: מתיר, שסופו שאינו מתכוון ליהנות רבי שמעון: אסור, שיכל להימנע מלכתחילה (כפי שיכל להרים כלים קטנים, ולכן מתחייב בחריץ)	רבי יהודה: לא אסור (לא מתכוון אסור, שהעיקר התוצאה)	אסור	אביי רבא
מותר	רבי שמעון: אסור (דנים ע"פ כוונת האדם, והתכוון ליהנות. כמוכח מהיתרו כאשר "לא התכוון" ליהנות)	רבי יהודה: מותר (דנים ע"פ היכולת להימנע מלכתחילה מהאיסור. כמוכח שאסור כאשר היה "אפשר" בדרך אחרת) רבי יהודה: אסור (ניתן לדון "אין מתכוון" לחומרא "מתכוון" (כפי שאסר ב"אפשר ולא מתכוון"), אך לא לקולא: "מתכוון" כ"אינו מתכוון").	רבי שמעון: מותר (מודה רבא שמותר, שעצם היתרו של רבי שמעון באינו מתכוון)	אסור	אביי רבא

דחיית האמורא השני	משמע	המקור	הוכחה לאביי לישנא
רבא: דרך הנאת הצל של ההיכל הינו בתוך הבית פנימה, והנאה מהצל של ההיכל כלפי חוץ הינה "הנאה שלא כדרכה".	אביי: אי אפשר אין מקום אחר) ומתכוון (ליהנות מהצל) - מותר	רבא: אי אפשר (חובה לתקן) ומתכוון (ליהנות מיופי הקודש) - אסור	1 הוכחה לאביי לישנא ב
אביי: אמר רבי שמעון בן פזי משום בר קפרא: "קול (כלי השיר) ומראה וריח (הקטורת) אין בהן משום מעילה (מדאו' מכיוון שאין בהם ממש)". ועשו כן לאומנים מכיוון שמעלה יתירה עשו בקודשי הקודשים, אך אין בדבר איסור מעילה, ולא ניתן ללמוד מכך לסוגייתנו.	רבא: אי אפשר (חובה להקריב קורבנות) ומתכוון (ליהנות מיופי המקדש) - אסור	[מידות פ"ד מ"ה] האומנים שמתקנים את קירות קודשי הקודשים נכנסו לקודש בתוך תיבות סגורות שהורדו דרך לולין (ארובות), כדי שלא ייהנו עיניהם מיופיו של ההיכל (וייתכוננו ליהנות) וימעלו בקודש.	2 הוכחה לרבא לישנא ב
אביי: לא, ישנו איסור לאו ליהנות מהמקדש דווקא לעומדים בחוץ, שאינם חייבים להיות בפנים וליהנות מהמקדש ולהם ודאי שאסור.	רבא: אי אפשר (חובה להקריב קורבנות) ומתכוון (ליהנות מיופי המקדש) - אסור	אמר רבי שמעון בן פזי משום בר קפרא: "קול (כלי השיר) ומראה וריח (הקטורת) אין בהן משום מעילה". אם כך מעילה אין בהם, אבל יש בהן לאו, האם אין הכוונה לאותם העומדים בתוך העזרה במקדש.	2 הוכחה לרבא לישנא ב
בעגלה ערופה כתוב "אֲשֶׁר לֹא עִבַד בָּהּ" מכל מקום (לשון סביל, ולא לשון פעיל "עבד"), וכל עבודה שנעשית בעגלה ערופה פוסלתה, אפילו לא לרצונו, ולכן בדישתה נפסלה (וברישא העגלה כשרה, כנלמד מפרה אדומה שכל עבודה שהינה לרצון הבעלים פוסלתה, אפילו הייתה העבודה בעל כורחו. וברישא לא נוח לו שחרשה כמוכח שלא שמה לחרושו).	אי אפשר (שצריכה לינוק) ומתכוון (שלבסוף תדוש) - פסולה?	הכניס עגלה ערופה לתוך רבקה (עול של פרות. רש"י. להאכילה ולפסם אותה, כפסוק "עֲגָלִי מִרְבֵּקָה" ר"ח) והיא דשה עם חברותיה - כשרה, הכניסה לינוק ודשה - פסולה (מחמת שעלה עליה עול, וכתוב "לְקַחוּ זֶקֶנִי הַעִיר הַהוּא עֲגַלְתִּי בְּקֶרֶן אֲשֶׁר לֹא עִבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁכָּה בְּעַל" (דברים כא, ג).	1 קושיה לאביי לישנא ב
האיסור לשטוח את הבגד בשעה שמגיעים האורחים אינו נובע מאיסור הנאה (וניתן להוכיח לסוגייתנו), אלא משום עין הרע של האורחים, או מפני חשש שהאורחים גנבים ויגנבו את הבגד.	אי אפשר (שצריך לשטוחה) ומתכוון (ליהנות מהבגד) - אסור?	אדם שברשותו בגד אבידה, אסור לו לשטוח את הבגד על מיטה או יתד לצורך עצמו (לנוי הבית. משום גזל), אבל לצורכה מותר (שלא יאכלנה עש). נזדמנו לו אורחים - אסור לשטוחה, אפילו לצורכה.	1 קושיה לאביי לישנא ב
תיובתא (חובה לומר שהמשנה בכלאים כשיטת רבי שמעון, שהרי לפי רבי יהודה כל "אינו מתכוון" אסור. רש"י)	אפשר (למוכר לעשות כצנועין) ואינו מתכוון (כמוכח מהתנאי) ומותר?	[כלאים פ"ט ה"ה] מותר למוכרי כלאים ללבוש בגד כלאים כדי להראותו לקונים ואין בכך איסור הנאה, בתנאי שלא נהנה מהבגד בימי הגשמים או החמה. והצנועין (שמרחקים מהכיעור) תולים הבגד על מקל.	3 קושיה לרבא לישנא א